
Błękwit, st. 9, gm. Złotów, woj. wielkopolskie, AZP 33-29/135

Informator Archeologiczny : badania 33, 80-82

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

WCZESNA EPOKA ŻELAZA

BABI DÓŁ - Borcz, st. 2, gm. Samonino, woj. pomorskie

- ślad osadnictwa średniowiecznego
- cmentarzysko kultury pomorskiej z okresu halsztackiego

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w lipcu i sierpniu, przez prof. dr hab. Magdalenę Mączyńską (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Uniwersytet Łódzki, KZA Gdańsk. Osiemnasty sezon badań. Przebadano powierzchnię 5 arów.

W 1999 r. kontynuowano badania powierzchni płaskiej zachodniej części cmentarzyska, ze względu na ograniczony czas wyłączenia spod uprawy leśnej tej partii obiektu. Po raz pierwszy w ciągu badań wykopaliskowych natrafiono na obiekty kultury pomorskiej, ściślej mówiąc, fazy wielkowiejskiej. Było to sześć grobów w obstawach kamiennych, z których dwa tworzyły rodzaj regularnych niewielkich skrzyń. W grobach tych znajdowało się od jednej do czterech popielnic, niekiedy z przystawkami. Kilka popielnic przykrytych było pokrywkami, a pod jedną z nich znajdował się fragment szpili brązowej, bez główki. W kolejnej popielnicy znaleziono niewielką kolistą zawieszkę brązową. W jednym z grobów w obstawie kamiennej z czterema popielnicami znajdowało się także kilka przystawek.

Niezbyt jasne jest położenie czterech grobów, znajdujących się pod nieregularnym w zarysie, w przybliżeniu kolistym brukiem o średnicy ca 8 - 9 m. Być może znajdowały się one pod kurhanem, o czym jednak nie można twierdzić z całą pewnością, gdyż część domniemanego kurhanu nie została jeszcze przebadana.

Ponadto w sąsiedztwie grobów skrzynkowych, na południe i zachód od nich, zostały przebadane dwa niewielkie paleniska, które oprócz węgla drzewnych nie zawierały żadnego innego materiału zabytkowego.

W odległości około 20 m. na zachód od wymienionych grobów natrafiono na kolejną koncentrację kamieni o nieustalonym zarysie, gdyż badania jej dopiero zostały rozpoczęte. Wśród tych kamieni znajdowano fragmenty ceramiki fazy wielkopolskiej, a w jednym niewielkim skupisku - także fragmenty ceramiki średniowiecznej.

Wszystkie obiekty grobowe przebadane w 1999 r. datowane są na okres Hallstatt C.

Materiały i dokumentacja badań znajdują się w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Badania będą kontynuowane.

Barłożno, st. 13 gm. Skórcz, woj. pomorskie – patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Bartówka, st. 8, gm. Dynów, woj. podkarpackie, AZP 108-79/8 – patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Bocheń, st. 16, gm. Zduny, woj. łódzkie, AZP 59-55/25 – patrz: wczesne średniowiecze

BŁĘKWIT, st. 9, gm. Złotów, woj. wielkopolskie, AZP 33-29/135

- punkt osadniczy z okresu neolitu
- osada kultury łużyckiej z okresu halsztackiego C
- ślad osadniczy kultury wielbarskiej z okresu rzymskiego
- ślad osadniczy z okresu wczesnego średniowiecza
- ślad osadniczy z okresu późnego średniowiecza

Pracami terenowymi kierował mgr Andrzej Krzyszowski (autor sprawozdania) i mgr Tomasz Kasprovicz. Finansowało Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo w Warszawie Regionalny Oddział Przesyłu w Poznaniu. Pierwszy i ostatni sezon badań.

Badania wykopaliskowe przeprowadzono w związku z budową w tym miejscu odcinka trasy gazociągu wysokociśnieniowego z Annopola do Złotowa. Stanowisko odkryto wiosną 1999 r. podczas rozpoznania archeologicznego przyszłej trasy gazociągu.

Jest ono położone w obrębie dużej dobrze wykształconej doliny związanej z rzeką Głomią, na kulminacji i na stokach wyraźnie górującego nad okolicą wzniesienia morenowego.

Założono jeden wykop badawczy zlokalizowany w centralnej części przewidywanego pierwotnego zasięgu stanowiska. Wykop ten miał wymiary: 80 m x 3,50 m i 40 m x 2,00 m, o łącznej powierzchni 420 m².

Stratygraficznie w założonym wykopie stwierdzono I warstwę naturalną (współczesny humus), którą tworzyła szara mocno spiaszczona współczesna próchnica, o miąższości w przedziale 20-27 cm. Z kolei II warstwę naturalną (poziom stropowy calca), tworzył w części wykopu lekko gliniasty piasek barwy brązowo-szarej. Na większości powierzchni wykopu dominował natomiast żółty względnie żółto-szary drobnoziarnisty piasek.

W wyniku przeprowadzonych badań wykopaliskowych odkryto 45 obiektów nieruchomych, 747 fragmentów ceramiki, 14 grudek polepy, 10 przedmiotów krzemienych i 25 fragmentów kości zwierzęcych. Pobrano też jedną próbkę węgla drzewnego. W wyniku interpretacji tych źródeł stwierdzono ich odmienność kulturowo-chronologiczną w ramach następujących czterech horyzontów kulturowych:

1. Punkt osadniczy z epoki kamienia – pozyskano 10 przedmiotów krzemienych, z których 5 znaleziono luźno na powierzchni stanowiska, dalsze 3 okazy wystąpiły na poziomie spągu I warstwy naturalnej. Dwa ostatnie krzemienie zarejestrowano w dwóch obiektach osadowych kultury łużyckiej. Wszystkie przedmioty krzemienne wykonano z narzutowego surowca bałtyckiego. Stanowią je: rdzeń dwupiętowy, 5 okazów wiórów (1 korowy, 3 z rdzeni jednopiętowych, 1 z rdzenia dwupiętowego), 2 odłupki z rdzeni jednopiętowych, podstępiec wtórny i 1 okrzesek. Większość z nich należy łączyć z wytwórczością z okresu neolitu, popartą jednak ogólnikowymi cechami z zakresu techniki rdzeniowania; te cechy to m.in.: dość regularny kształt niektórych krzemieni czy też dobrze czytelne przygotowanie pięć rdzeni, stwierdzone wtórnie u dominujących tu półsurowiaków.

2. Osada kultury łużyckiej – źródła z tego okresu reprezentuje 45 obiektów nieruchomych, 733 fragmenty ceramiki, 14 grudek polepy i 25 fragmentów kości zwierzęcych (resztki pokonsumpcyjne, mocno sfosylizowane). Funkcjonalnie wśród obiektów wyróżniono:

a) 13 jam zasobowych, które w swym wypełnisku nie posiadały śladów ognisk, palenisk czy też jakiegokolwiek działalności produkcyjnej, a ich pierwotnym przeznaczeniem było najprawdopodobniej przechowywanie żywności lub surowców. W związku z tym ich głębokość zbliżała się do około 50 cm, z reguły przekraczając tę granicę;

b) 17 jam typu odpadkowego, które miały w przewodzie misowaty kształt w profilu i niewielką z reguły głębokość (od 12 cm do 40 cm, najczęściej między 15 a 23 cm);

c) 13 dołków posłupowych jam, które są rozproszone na powierzchni założonego wykopu, dlatego nie można na ich podstawie odtworzyć ewentualnych pierwotnych konstrukcji naziemnych. W rzucie poziomym są one głównie koliste lub owalne, o przeciętnych rozmiarach od około 38 do 20 cm. W profilu były przeważająco misowate. Głębokość ich była zróżnicowana i wahała się w granicach od 8 do 40 cm;

d) 1 palenisko, które miało owalny kształt o wymiarach 150 x 125 cm, a jego wypełnisko tworzył ciemnoszary piasek, przemieszany z lekką spalenizną z udziałem kilku otoczków kamiennych;

e) 1 piec – jest to obiekt o wymiarach 268 x 126 cm, którego wypełnisko na obwodzie stanowił ciemnoszary piasek, zaś partia centralna zajęta była warstwą przepalanej gliny (rumosz glinianej kopuły). Jego wypełnisko poniżej stropu tworzyła warstwa intensywnej spalenizny, z nielicznymi fragmentami ceramiki i kości zwierzęcych. Piec ten miał najprawdopodobniej charakter gospodarczy, być może związany z przygotowaniem żywności (?).

W zakresie form ceramiki wyróżniono: wazy/amfory, misy, czerpaki, talerze, naczynia sitowate, garnki jajowate. Udział fragmentów zdobionych wynosi w tym zbiorze zaledwie 2,8% ogólnej liczby ceramiki, wśród których najliczniejszy jest element zdobniczy w postaci zwielokrotnionego horyzontalnego pasma linii, zlokalizowanych w górnej strefie brzuśca.

Rolę datowników w tym zbiorze pełnią: garnki typu jajowatego, które posiadają pod krawędzią guzy plastyczne, naczynie zasobowe całkowicie chropowate, z zagięciem wylewu do wewnątrz, talerze, ornament płytkich linii rytych w układzie pojedynczym lub zwielokrotnionym lub w kombinacji z układem dołków, guzy i listwy plastyczne, występujące w górnej części naczyń, obustronne czernienie i polerowanie powierzchni naczyń – są to charakterystyczne cechy stylistyki wczesnej epoki żelaza i na tej podstawie chronologię osady ustalono na starszy okres halszacki (HaC).

3. Ślad osadniczy kultury wielbarskiej – źródła stanowią zaledwie 3 fragmenty ceramiki odkryte na złożu wtórnym w obiekcie kultury łużyckiej; m.in. wyróżniono tu fragment garnka zdobionego motywem trójkątów, w postaci pól naprzemian gładkich i chropowatych, którego można kwalifikować do III grupy naczyń wg klasyfikacji ceramiki tej kultury wg R. Wołągiewicza. Chronologia tego typu ornamentu jest w rozwoju tej jednostki kulturowej dość wąska i precyzyjna i ogranicza się prawie wyłącznie do przelomu faz B2/C1 okresu rzymskiego.

4. Punkt osadniczy z okresu średniowiecza – wyłącznie z powierzchni stanowiska pochodzi 11 fragmentów ceramiki, z których 5 zakwalifikowano do wczesnego średniowiecza (faza E) i 6 do późnego średniowiecza (koniec XV wieku).

Badania na stanowisku zakończono, a materiały z tych badań oraz dokumentacja są przechowywane w Muzeum w Złotowie.

Wyniki badania zostały opublikowane w „materiały Zachodniopomorskie”, t. XLVI, s. 67-106.

Chabielice, st. 12, gm. Szczerców, woj. łódzkie – patrz: młodszy okres przedrzymski – okres wpływów rzymskich

Cieszyn, st. 14, gm. *loco*, woj. śląskie, AZP: 109-44/18 – patrz: neolit

Cieśle, st. 11, pow. Poznań, woj. wielkopolskie, AZP 53-25/72 – patrz: młodszy okres rzymski – okres wpływów rzymskich

DOBRYSZYCE, st. 1, gm. *loco*, woj. łódzkie, AZP 79-51/1

- cmentarzysko kultury pomorskiej z okresu lateńskiego

Wykopaliskowe badania archeologiczne, przeprowadził w terminie od 15 do 30 września, mgr Jacek Ziętek (autor sprawozdania, Muzeum Regionalne w Radomsku). Finansował WKZ w Łodzi. Przebadano powierzchnię 2 arów.

Cmentarzysko położone jest na wydmie w pobliżu rzeki Kręcicy. Stanowisko badane było już w 1873 roku przez prof. Adolfa Pawińskiego, który odkrył 17 grobów skrzynkowych oraz zebrał informacje o dwóch innych zniszczonych grobach z tego stanowiska. W ubiegłym roku odkryto grób skrzynkowy kultury pomorskiej. Tegoroczne prace doprowadziły do odkrycia kolejnych trzech grobów jamowych kultury pomorskiej. Wyposażenie tych pochówków składało się wyłącznie z ułamków